

Monogràfic 1: DIDÀCTICA DEL PATRIMONI

Coordinadora: Magda Fernández i Cervantes

Presentació

Magda Fernández i Cervantes*

El concepte de patrimoni, paraula complexa i polisèmica, ha anat variant al llarg del temps gràcies al fet que no és un concepte tancat. Tot el contrari; és un concepte obert que permet noves interpretacions lligades tant als canvis socials com a l'aportació de noves disciplines, les quals han contribuït a la diversificació del concepte de patrimoni en si mateix i al servei de l'educació. Quan se'ns va demanar que coordinéssim un monogràfic sobre didàctica del patrimoni, vam pensar a presentar un seguit d'articles que mostressin el ventall ampli de possibilitats d'aquesta disciplina emergent dins la didàctica de les ciències socials, tant en l'educació formal com en la no formal com en el camp de les noves professions vinculades als béns patrimonials i al turisme cultural.

En el primer article, «La didàctica del patrimoni: nous camins per nous temps», Magda Fernández tracta de l'emergència d'aquesta nova branca de la didàctica de les ciències socials tant des del camp d'acció tradicional com des del vinculat a l'ensenyament, així com de l'obertura als nous camps de la museografia i la museologia del patrimoni. En el primer cas, defensa el paper actiu del tractament didàctic del patrimoni tant a dins com a fora de l'aula, la necessitat de coordinar les institucions culturals amb els centres d'ensenyament i el valor social, cultural i científic del coneixement del patrimoni local per arribar al coneixement global. L'article acaba proposant una nova titulació vinculada a les necessitats socials i culturals de la nostra societat, titulació deslligada del marc referencial de l'ensenyament reglat però amb fortes connexions amb la formació al llarg de la vida.

En l'article del professor, Cristòfol Trepal i Carbonell, «Oferir informació, construir aprenentatges», s'hi reflexiona sobre allò que caracteritza l'aprenentatge, sobre els graus de la seva qualitat i els estils de representació, bases teòriques que justifiquen i argumenten una proposta sobre la tipologia

* Magda Fernández i Cervantes és professora titular del Departament de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona. És membre del Taller de Projectes, Patrimoni i Museologia de la Universitat de Barcelona. Col·labora en el màster de Museologia i Gestió del Patrimoni de la Universitat de Barcelona i és assessora didàctica del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. Adreça professional: Departament de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona. Campus de la Vall d'Hebron, Pg. de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona. Adreça electrònica: mfernandez@d5.ub.es

i diversitat de les activitats que cal oferir al públic potencial dels museus, de les exposicions o d'altres mediacions didàctiques i culturals del patrimoni.

El tercer article, «El paisatge: patrimoni en mutació i recurs didàctic formatiu en l'àmbit europeu», del professor Jaume Busquets i Fàbregas, mostra la reconceptualització del concepte de patrimoni en els darrers decennis: de la visió lligada a la idea de passat i de conservació, a la més dinàmica i funcional lligada al present i a la idea d'ús. Dins d'aquest context, hi defensa la dimensió de patrimoni del paisatge, amenaçat per les ràpides i intenses transformacions econòmiques, i les implicacions didàctiques en el seu ensenyament.

En el quart article, «L'ensenyament de la història i el *living history*», del professors Joan Santacana i Núria Serrat, s'hi exposen diferents estratègies per apropar la història als escolars, emfasitzant el rol de les fonts primàries —objectes, documents, etc.—. Hi exposen, també, una de les estratègies utilitzades freqüentment en l'àmbit de la cultura anglosaxona: el *living history*—fer reviure el passat a través de la representació de fets, estils de vida i personatges propis d'una època—. A tall d'exemple, hi presenten el cas concret del Colonial Williamsburg, als EUA.

El cinquè article, «Ensenyar la ciutat o aprendre de la ciutat: l'exemple de Barcelona», de la professora Mercè Tatjer i Mir, mostra com la ciutat de Barcelona, al llarg del segle xx, s'ha consolidat com a instrument bàsic en l'aprenentatge de les ciències socials en els diferents nivells educatius. Barcelona, ciutat capdavantera en els moviments de renovació pedagògica, inicià les primeres experiències pedagògiques lligades al patrimoni urbà en la dècada de 1930, però és en els darrers 25 anys quan hi ha hagut una eclosió de materials didàctics sobre la ciutat. El repte actual és com es pot inserir aquest instrument educatiu que és la ciutat en el currículum escolar utilitzant els nous suports tecnològics i amb estreta col·laboració amb les disciplines referents com ara la geografia, la història i altres ciències socials.

En el sisè article, «El laboratori d'història: una pràctica didàctica innovadora», la professora Antonella Olivieri escateix les múltiples raons que fan de la història una disciplina acadèmica rebutjada pels adolescents, que la consideren difícil i distant. Aposta per reinventar una didàctica de la història centrada en la dimensió del laboratori-taller històric, com una hipòtesi positiva per reconduir el vincle entre els docents, els estudiants i la disciplina històrica, vincle fonamentat en la curiositat intel·lectual i el gust per la recerca i per la resolució de qüestions i problemes. Com a exemple, presenta l'estudi de cas d'història local a Crespi d'Adda (Llombardia), colònia industrial declarada patrimoni de la humanitat l'any 1995. El resultat s'ha presentat en forma de CD-Rom, elaborat pels mateixos alumnes.

El darrer article, «L'ús de les tecnologies audiovisuals com a recurs didàctic en museus d'història i espais de presentació del patrimoni», d'Andreu Besolí, llicenciat en Història i en Comunicació Audiovisual i membre del Taller de Projectes, Patrimoni i Museologia de la UB, planteja que la modernització dels espais patrimonials amb les estratègies comunicatives

aportades per les noves tecnologies no serveix de gran cosa si només s'utilitza com un mer recurs passiu de delectació o com una concessió a la moda creixent de les noves tecnologies com a signe d'innovació. A fi que aquestes tecnologies facilitin l'assimilació del discurs històric i museogràfic per part del públic, és imprescindible la incorporació del punt de vista didàctic i comunicatiu per construir i/o enriquir el discurs entorn del patrimoni.

Esperem que aquest monogràfic sigui un gra de sorra que ajudi a estructurar les línies d'innovació i de recerca en la didàctica de les ciències socials, en general, i en la didàctica del patrimoni, en particular.